

23.09.2020

Група № 32

Урок № 9

Тема уроку: «Образ українського інтелігента Степана Радченка в романі «Місто». Морально-етичні колізії твору. Жіночі образи в ньому»

Мета уроку: *навчальна*: познайомитись зі сторінками твору; дати характеристику головному герою; охарактеризувати маргінальний образ українського інтелігента, його світогляду й психологічну еволюцію; пояснити роль жіночих образів у творі формувати уміння учнів працювати над творам, систематизувати, узагальнювати; висловлювати власну думку про способи самоствердження людини; *розвивальна*: розвивати в учнів уміння зіставляти, аналізувати й синтезувати вивчене; продовжувати формувати комунікативні навички, навички роботи в групі, вміння давати самостійну оцінку художнім творам як явищам мистецтва слова, обстоювати власну думку; сприяти усвідомленню значення спільних зусиль, роботі в команді; *виховна*: виховувати високі почуття, відповідальність, самодисципліну.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 89-91 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. Законспектуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (основне):

Теорія літератури

Екзистенціалізм — філософський напрям, який сформувався у французькій філософії та літературі в першій половині ХХ ст. Його основоположником є датський філософ Серена К'єркегор (кінець XVIII ст.), який уважав, що наука недостатньо звертає увагу на конкретну людину, її переживання та страждання, емоції та думки.

Визначальні риси екзистенціалізму:

- абсурдність буття, відчай, страх смерті;
- особистість має протидіяти державі, суспільству “ворожому” середовищу;

- вища цінність у свободі особистості;
- існування людини тлумачиться як драма свободи;
- в художніх творах розповідь ведеться від першої особи.

В українській літературі екзистенціалізм проявився у творчості: В. Підмогильного, І. Багряного, В. Барки, В. Шевчука, в поезії представників «нью-йоркської групи», в ліриці В.Стуса.

Основним положенням екзистенціалізму є постулат: екзистенція (існування) передує есенції (сущності). У художніх творах екзистенціалісти прагнуть збагнути справжні причини трагічної невлаштованості людського життя

Представники екзистенціалізму називали кілька шляхів порятунку від абсурду:

СМЕРТЬ (САМОГУБСТВО),
БУНТ (БОРОТЬБА),
ТВОРЧІСТЬ

Головний герой роману «Місто» Степан Радченко виходець із села, його справедливо можна назвати герой - маргінал.

- Що таке маргінал?

Давайте звернемось до тлумачного словника української мови.

(Маргінал 1. Той, хто втратив колишні соціальні зв'язки і не пристосувався до нових умов життя (звичайно про вихідців із села) 2. Провінціал).

У сучасній літературі це тип людини, що опинилася на межі села й міста, ніби провисла між своїм природним середовищем, яке не в змозі відкинути, і новою, не в усьому зрозуміло культурою міського життя. Спочатку герой ненавидить місто, бо боїться його. Автор використовує метафори «ненажерне місто», «лещата міста», «темна безодня міста». Він, Степан, відчуває себе «жалюгідним селюком серед галасливого міста», «одним з безліч непомітних тілець серед каменю й розпорядку».

- А що таке урбаністика?

(Урбаністика – це твори мистецтва, які зображують місто, його життя та мешканців, побачені, до того ж «міськими очима»)

Аналіз роману

Жанр: урбаністичний роман

Проблемне питання:

«Степан Радченко – завойовник міста чи його жертва?»

Степан Радченко

Завойовник

Жертва

<ul style="list-style-type: none"> • Досягає матеріального добробуту (квартира, гроші, одяг)... • Отримує гарну посаду • Став відомим письменником... • Навчився гарних манер, вміє «подати» себе у товаристві	<p>... та не має поруч коханої жінки, близької людини, кому можна вилити душу.</p> <p>...та не має справжніх друзів.</p> <p>...за рахунок одного оповідання, а повість про людей так і не написана.</p> <p>...але це лише маска, під якою все прораховується наперед.</p>
--	---

Висновок. «Воно покірно лежало внизу...». Цей останній авторський штрих про місто сприймається неоднозначно. Так, у цей момент він відчуває себе щасливим, переможцем. Адже щойно Степан познайомився із красивою жінкою Ритою, яка відповіла йому взаємністю. Але Рита – це маска, фальш, як і все, що оточує Степана Радченка. Перемога Степана над містом лише короткочасна.

Сучасний літературознавець Раїса Мовчан вважає, що «загальна еволюція героя є шляхом в нікуди».

Компаративістський аналіз рис характеру героя

Степан Радченко – неоднозначний герой. Він є ані позитивний, ані негативний. Читач не знайде в романі оцінки вчинків головного героя іншими персонажами, бо всі події переломлюються через свідомість Радченка. Сам автор ніде не схвалює і не осуджує свого героя. Така манера

оповіді зближує В. Підмогильного з творами Гі де Мопассана та Оноре де Бальзака.

Створення схеми «цілісної» людини

Схарактеризуйте маргінальний образ українського інтелігента — головного героя роману В. Підмогильного «Місто».

Біологічне	Духовне	Соціальне
Приятельські стосунки, закоханість у Надійку, Зоську, потім брутальна поведінка; елементарне задоволення матеріальних потреб, потім прагнення до комфорту; здоровий спосіб життя як засіб самозбереження; інстинкт завойовника (жінок, міста)	Мрія принести на село «нове життя»; чітко поставлена мета й прямування до неї; прагнення слави, визнання; наполегливість, працелюбність, прагнення до знань; схильність філософських роздумів, самоаналізу	Висока громадянська активність у молодості; ділові якості, що дозволили зробити кар'єру; вибір пріоритетів

Висновок. На початку твору Степан — один з багатьох сільських парубків, які прибувають до Києва. У нього переважає біологічне: відчуженість до незрозумілого міста, стосунки з жінками є щаблями задоволення егоїстичного «я». проте письменник вивів людину, в якій постійно борються комплекси добра і зла, який цікавиться людьми, що дає поштовх до розвитку особистості. Поступово інтелектуальне начало здобуває перемогу. Степан розвивається як людина і як письменник. У першому його оповіданні «Бритва» показано шлях бритви від одного господаря до іншого (людина відсутня в оповіданні). А в кінці твору Радченко сідає писати повість про людей. Таким чином, замальовується еволюція героя..

«Ланцюжок» світоглядної та психологічної еволюції характеру головного героя.

СВІТОГЛЯД

На початку твору. Він — «нова сила, покликана із сіл до творчої праці. Він, як йому здається, один із тих, що повинні стати на зміну гнилиезні

минулого й сміливо будувати майбутнє», вважає, що «не ненавидіти треба місто, а здобути. Таких, як він, тисячі приходять до міста, туляться десь по льохах, хлівах та бурсах, голодують, але працюють і вчаться, непомітно підточують його гнилі підвалини, щоб покласти нові й непохитні. Тисячі Левків, Степанів і Василів облягають ці непманські оселі, стискають їх і завалять. В місто вливається свіжа кров села, що змінить його вигляд і істоту. І він — один з цієї зміни, що їй від долі призначено перемогти».

Далі. На молодіжній вечірці Степан спостерігає за «собі подібними» і в його душі піdnімається хвиля протесту: «Невже і він такий? Невже вічна доля села бути тупим, обмеженим рабом, що продається за посади й харчі, втрачаючи не тільки мету, а й людську гідність?»

Разом із тим «він заздрив їм, і не ховав від себе цього, бо теж хотів висунутись і бути обраним. Сміх і оплески, що були нагородою тим щасливцям, мало його не ображали, і кожен новий з них, з'являючись коло кафедри, ставив йому боляче питання, чому це не він, бо він хотів бути кожним із них, однаково — прозаїком чи поетом».

У кінці. «Що більше Степан свою кімнату встатковував, то чужішою вона йому була»; «вечори обнімали його лячним неспокоєм, почуття страшної самотності гнітило його. І він терпів божевільний біль людини, що втратила особисте...»

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН

Тверда впевненість —> переконання у власній правоті —> сумніви —> заздрість —> неспокій —> розгубленість —> відчуття самотності —> «осяння», відчуття переможця.

Характеристика жіночих образів

Я – Надійка. Покохала тебе з першого погляду, коли разом їхали з села шукати щастя у місті. Вірила, що і ти, Степане, любиш мене. Так і було при перших наших зустрічах. Та згодом ти брутально повівся зі мною, не бачив моого болю, моїх сліз. Я зрозуміла, що стала тобі не потрібною.

Я – Тамара Василівна, твоя «мусінька», Степане. Життя моє, як ти знаєш, було сповнене болю, сліз, тривог. Тільки ти вніс у нього другу молодість. Заради нашої любові я знехтувала сім'єю. З тобою була щаслива, обдарувала тебе не лише коханням, але й сімейним затишком. Думала, що

так буде завжди. Та коли ти знайшов кращу квартиру, то покинув свою «мусіньку». Я зрозуміла, що ти використав мене.

Я – Зоська Голубовська. Коли побачила тебе, то відчула, що ти єдиний, неповторний, божественний. Спочатку намагалась вдавати з себе примхливе дівчисько, кокетку, та все більше закохувалась у тебе. Ти не повіриш, Степане, якою я була щасливою, коли почула, що ми одружимось, які надії плекала на наше сімейне життя! Та ти жорстоко і підло зрадив мене, відштовхнув. І серце моє не витримало цього болю. ..

Я – Маргарита, Рита, успішна актриса. Тебе привабив у мені яскравий вишуканий одяг, манери. Я загадкова, неповторна й інколи навіть зверхня. Я – маска. Спробуй відкрити мене. Чи зможеш?

- Чи правда те, що говорять про себе герой?

- Чи можна вважати героїнь аспектом характеристики головного героя?

Степан не знає справжнього почуття любові, кожну з жінок використовує для свого сходження на вершину слави, достатку. Разом із тим, він хапається за кожну нову жінку, як за свій порятунок від самотності, дисгармонії, душевної роздвоеності.

Аналіз епіграфів твору:

«Шість прикмет має людина: трьома подібна вона на тварину, а трьома на янгола...»

Талмуд

«Як можна бути вільним, Евкріте, коли маєш тіло?»

А. Франс «Таїс»

Запитання до учнів

Чому саме ці вислови використав автор як епіграфи?

Що тваринне, а що янгольське має Степан Радченко?

Як тілесне начало керує вчинками героя?

Що остаточно перемагає у Радченку: тілесне чи духовне?

Виконайте тестові завдання

1. З якою метою Степан Радченко направляється до Києва:

- а) щоб оглянути місто;
- б) розпочати власну комерційну справу;
- в) вступати до інституту.

2. З наближенням міста Степан відчував:

- а) радість та піднесення;
- б) на душі стало тихо і мертві;
- в) хлопця переповнювали сподівання на краще життя.

3. Де поселив крамар Степана:

- а) у власній вітальні;
- б) у столярній майстерні поруч із коровами;
- в) у сусідньому помешканні.

4. Про що йшлося в першому оповіданні Стефана Радченка:

- а) про історичне минуле Києва;
- б) про кохання до Надійки;
- в) про стару пощерблену бритву.

5. Як склалися подальші стосунки Степана з Надійкою:

- а) Степан почував до Надійки відразу, бо ж вона була від села, що зближало в ньому;
- б) хлопець палко покохав Надійку;
- в) молодята планували поселитися разом.

6. Пішовши з помешкання Гнідих після бійки з Максимом, Степан почував:

- а) схвильованість від втрати товариша;
- б) докори сумління перед господарем дому;
- в) турбувався за власний добробут.

7. Яка причина остаточної зміни житла Степаном:

- а) товариш Борис запропонував Степанові своє помешкання, переїжджаючи до іншого;
- б) сім'я Гнідих вигнала Степана;
- в) хлопцеві запропонували гуртожиток.

8. Чи продовжував Степан навчання:

- а) так, і навчався і надалі дуже сумлінно;
- б) ні, але планував обов'язково почати відвідування лекцій;
- в) хлопець вирішив, що інститут йому не потрібний, а Степан Радченко гарний і без диплома.

9. Де побачив Степан Максима, сина Гнідих:

- а) у театрі;
- б) у бібліотеці;
- в) у пивному закладі з сумнівною репутацією.

10. Охарактеризуйте матеріальний стан хлопця на той час:

- а) Степан був повністю забезпечений, тому що отримав гонорари від журналів, де надрукували його оповідання, а також мав платню за лекції;
- б) проблема грошей набуvalа дедалі загрозливіших форм, тому що всі заробітки йшли на пригощання Зоськи, нової знайомої Степана;
- в) матеріальної скрути хлопець не відчував.

11. За що сподобався Степан молодим літераторам:

- а) за винахідливість;
- б) за гостроту думок;
- в) за те, що не справляв враження людини сильної.

12. Степана Радченка призначили на посаду секретаря журналу:

- а) бо він сам цього прагнув;
- б) мав неперевершений літературний хист;
- в) бо новий кандидат не зробив ще нікому жодного зла й тримався з усіма лагідно, подаючи кожному надію на себе впливати.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.

23.09.2021

Група № 32

Урок № 10

Тема уроку: «Трагічна творча доля Остапа Вишні. Письменник і його час у гуморесці «Моя автобіографія»»

Мета уроку: поглибити знання здобувачів освіти про творчість Остапа Вишні та особливості його стилю, показати красу і своєрідність «Мисливських усмішок»; розвивати вміння аналізувати художні засоби в усмішках, характеризувати роль описів природи в них, розвивати вміння працювати у групі, самостійно аналізувати твори; виховувати любов до природи, усвідомлення необхідності її збереження; оптимізм та почуття гумору.

Матеріали до уроку:

- 1. Опрацюйте ст. 97-112 у базовому підручнику: Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.**

Остап Вишня
(1889—1956)

- 2. Перегляньте відео до уроку на**

YouTube:

https://www.youtube.com/watch?v=tfxqKiOHids&ab_channel= — про письменника

https://www.youtube.com/watch?v=NN30ubIe6UE&ab_channel= — Аудіокнига «Моя автобіографія»

3. Запишіть біографію Остапа Вишні в робочому зошиті, або створіть презентацію про нього та його усмішки.

4. Законспектуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (ОСНОВНЕ):

Моя автобіографія

Автор: Остап Вишня

Рік: 1927 (написана за 2 дні)

Літературний рід: епос

Жанр: гумореска

Тема: розповідь про батьків, навчання й формування світогляду письменника.

Ідея: висвітлити фактори, які впливають на формування митця, у гумористичній формі.

Композиція: 3 розділи. 1 розділ - народження Остапа Вишні, його дитинство; 2 і 3 розділи - навчання Остапа Вишні; формування його світогляду.

Проблематика:

- Формування митця
- Пошана до старших
- Повага до вчителів
- Відповідальність за свою працю

Засоби творення комічного у гуморесці "Моя автобіографія":

- Уживання наукових, військових та політичних термінів для зображення щоденної роботи та побутових подій.
- Поєднання ділового та художнього стилів (змішування стилів).
- Уживання фразеологізмів у прямому, а не переносному значенні.
- Іронія, прихована насмішка.
- Парадокси - несумісні поняття, що виключають або протирічать одне одному.
- Використання народної етимології, лайливих висловів.
- Зображення комічних ситуацій, деталей, подій.
- Використання жартівливих народних приказок і прислів'їв, порівнянь.

У назві гуморески "Моя автобіографія" використано тавтологію.

М. Рильський: «Тут -увесь Вишня: любов до життя, любов до людини, іронія до отого «щасливого» дитинства...»

5. Виконайте тестові завдання:

1. Народився Остап Вишня...

А На Херсонщині.

Б Полтавщині.

В Сумщині.

- Г Харківщині.
2. Більшість творів Остапа Вишні...
- А Автобіографічні.
- Б Романтичні.
- В Сентиментальні.
- Г Класичні.
3. Перебуваючи в Києві, на Остапа Вишню незабутнє враження справив...
- А Хрещатик.
- Б Ботанічний сад.
- В Річковий вокзал.
- Г Оперний співак Л.Собінов.
4. Як Остап Вишня поставився до революційних подій?
- А Із захопленням.
- Б Не зрозумів їх призначення.
- В Вагався щодо визначення їх значимості.
- Г Дещо не погоджувався.
5. Друкуватися письменник почав...
- А З 1915 року в газеті „Новина”.
- Б 1921 року в газеті „Вісті ВУЦВК”.
- В 1924 року в журналі „Молодь України”.
- Г 1944 року в газеті „Радянська Україна”.
6. Сміх творів Остапа Вишні...
- А Засуджуючий.
- Б Злісний.
- В Доброзичливий.
- Г Співчутливий.
7. За життя Остапа Вишні було видано понад...
- А П'ятдесят збірок.
- Б Двісті збірок.
- В Сімдесят збірок.
- Г Сто збірок.
8. Що мав на увазі Остап Вишня, зазначаючи: „І я з того гордий, я з того щасливий!”? Бо:

А Вважав себе слугою народним.

Б Смертна кара була замінена ув'язненням.

В Закінчив військово-фельдшерську школу.

Г Умів висміяти в людині її вади.

9. Твір „Як варити і їсти суп з дикої качки” з „Мисливських усмішок” присвячений...

А М. Хвильовому.

Б Братові Остапа Вишні М. Чечвянському.

В М. Рильському.

Г Усім тим, хто оберігає природу.

10. У 1958 році вийшло найповніше видання циклу під назвою...

А „Мисливські усмішки”.

Б „Кримські усмішки”.

В „Київські усмішки”.

Г „Вишневі усмішки закордонні”.

11. У „Мисливських усмішках” Остапа Вишні спостерігаємо оригінальний синтез...

А Трагічного і комічного.

Б Фантастичного і сатиричного.

В Народного анекдоту й пейзажної лірики.

Г Урочистого і болючо-гнівного.

12. Бурхливу літературну діяльність Остапа Вишні припинив арешт, його приговорили до розстрілу за те, що він...

А Начебто погодився вбити секретаря ЦК КП(б)У П. Постишева.

Б Розповсюджував листівки, у яких висміював діяльність Й. Сталіна.

В Виступив проти колективізації на селі.

Г Брав активну участь у революційних подіях.

Дайте відповіді на запитання:

1. Поясніть вибір псевдоніма Остап Вишня.
2. Уже в назві «Моя автобіографія» – лексична помилка. Чому автор свідомо вдається до порушення мовних норм?
3. Скільки років тривало заслання Остапа Вишні?
4. Які твори написав автор під час заслання?

5. Чому Остап Вишня «король українського тиражу»?

6. Усмішка – це ...

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.